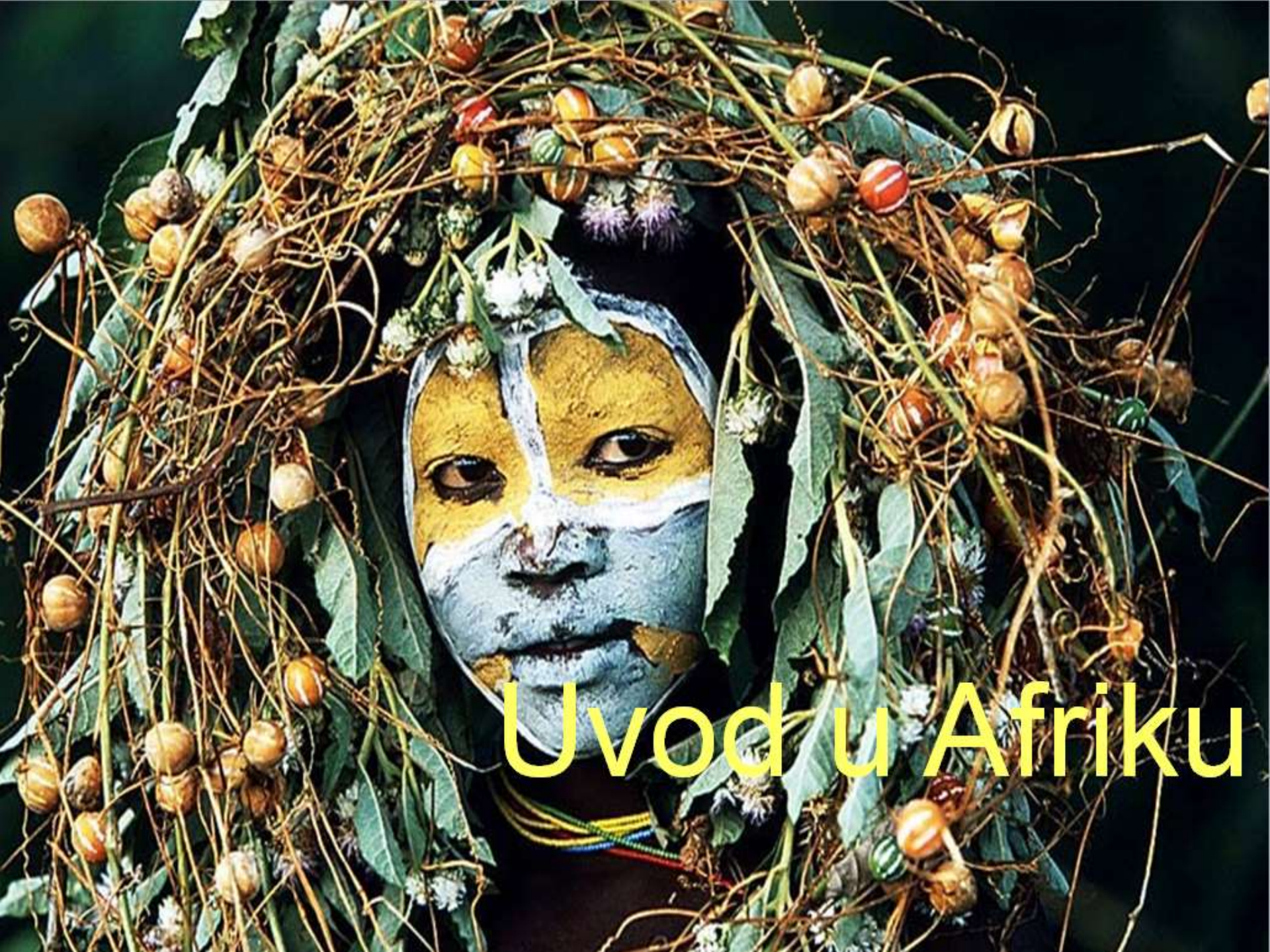

Regionalna geografija Afrike

1.

Uvod u Afriku

- Afrika – drugi po veličini kontinent; 30,2 mil. km²; oko 1 100 000 000 st.; 36 st./km².
- Ime Afrika potječe od plemena *Afri* koje je naseljavalo područje oko Kartage; u feničkom riječ *afar* označava prašinu; berberski *ifri* označava špilju što je vjerojatno povezano s načinom života toga plemena. Rimljani na prostoru današnjeg Tunisa osnivaju provinciju *Afriku*, dok se u vrijeme arapskih osvajanja na tome području formira kraljevstvo *Ifrikija*.
- Ostale etimologije:
- Josip Flavije (1. st.) – prema *Eferu*, Abrahamovu praunuku čiji su potomci zaposjeli Libiju.
- Izidor Seviljski (6. st.) – latinska riječ *aprica* – „sunčan”.
- Leo Africanus (16. st.) – grč. *aphrike* – „bez hladnoće”.

- Ekvator dijeli Afriku na dvije gotovo jednake polovice koje dopiru do suptropskih širina.
- Sjever – jug oko 8 000 km.
- Najsjevernija točka – Rt Ben Sekka (Tunis, 37°21' N).
- Najjužnija točka – Rt Agulhas (JAR, 34°51'15" S).
- Zbog položaja simetričan raspored svih tropskih i suptropskih klima-vegetacijskih područja; simetrija nepotpuna zbog prostranije sjeverne polovice kontinenta.
- Istok – zapad 7500 km.
- Najzapadnija točka – Rt Verde (17°33'22" W, Senegal).
- Najistočnija točka – Rt Ras Hafun (51°27'52" E, Somalija).
- Najveći dio Afrike smješten je između obratnica – kontinent tropskih karakteristika (75 % površine u tropima).

Sjeverna (mediteranska) i južna (tropska ili crna Afrika)

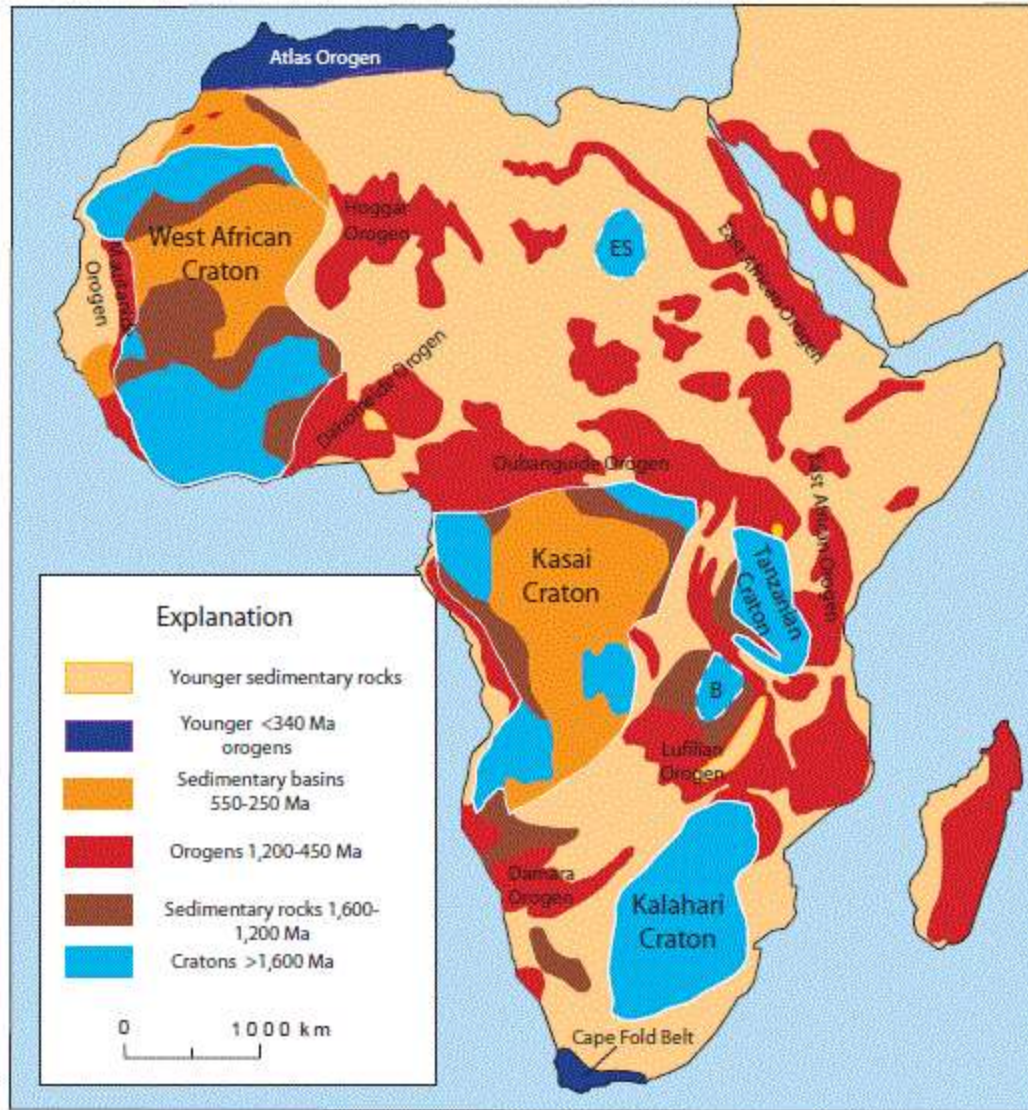
- Sjeverna Afrika oduvijek je dio mediteranskog svijeta; izolirana Saharom od ostatka Afrike.
- 13 km od Europe u Gibraltarskim vratima i 146 km u Sicilskim vratima
- Veze mediteranske Afrike i mediteranske Europe jače nego veze mediteranske i tropske Afrike.
- Na NE Afrika vezana Azijom 250 km širokim pustinjским pojasom između Sredozemlja i Akabskog zaljeva; jake poveznice kroz islamsku vjeru i civilizaciju.
- Zbog ranog upoznavanja Afrike ona se ubraja u kontinente Staroga svijeta, ali je subsaharska Afrika dio Novog svijeta.
- Južna Afrika – slabi kontakti s vanjskim svijetom sve do polovice 15. st. zbog skretanja europske trgovine s Mediterana na Atlantski ocean.
- Istočna Afrika – jak utjecaj arapskih trgovaca.
- Zbog povoljnije klime najranije su naseljeni krajnji južni dijelovi kontinenta; jezgra kontinenta ostala neistražena sve do druge polovice 19. st.

Geološka obilježja Afrike

- Najveći dio Afrike sastoji se od bloka starih stijena koji je pripadao prakontinentu Gondwani.
- Samo krajnji sjeverni i južni dijelovi nastali su ili mlađim boranjem u tercijaru (Atlas) ili starijim na granici karbona i jure (Kapske planine).
- Stijene starog masiva uglavnom su pretkambrijske starosti – najstarije 3,2 mlrd. godina; naknadno su poremećene, denudirane i metamorfizirane pa su bogate rudama; uglavnom kristalasti škriljci, graniti i gnajsevi.
- Stare stijene na površinu izbijaju u zapadnoj Africi, zavalu Konga, mjestimično u unutrašnjosti Sahare i na visokim ravnjacima SW i SE Sahare.
- Postkambrijska tektonika omogućila je prodiranje mora u kojemu se taložio različiti sedimentni pokrov; najčešće konglomerati i finiji glinovito-ilovasti materijal.

Pojednostavljena geološka karta

Izvor: <http://africa-arabia-plate.weebly.com/nubian-plate-north-west-region.html>

- Najstariji sedimenti potječu iz pretkambrija ili starijeg paleozoika, ali ima i mlađih, tercijarnih i kvartarnih sedimenata.
- Sedimenti krednih i tercijarnih mora nalaze se u sjevernoj Africi, u Somaliji, na zapadnom Madagaskaru te na obalama Zapadne i Južne Afrike.
- Za današnji reljef važni su mlađi tektonski pokreti, uglavnom u tercijaru.
- Pojedini dijelovi kontinenta su uzdignuti, a drugi su potonuli. Stvorene su gromadne planine i tektonska ulegnuća (srednjoafrički i istočnoafrički tektonski jarak)
- Uz rasjede su nastale vulkanske planine (Kilimandžaro, Kamerun i dr.) i izljevi (Etiopija, istočnoafrički jezerski ravnjak, Harudž u libijskom dijelu Sahare i dr.)
- U plesitocenu izmjena sušnih i kišnih razdoblja. Pojava brojnih erozijskih oblika u danas aridnim krajevima objašnjava se njihovim postankom u vlažnijem razdoblju

Niska i visoka Afrika

- Afrika je jednoličan kontinent jer su visinske razlike male
- Samo 15 % Afrike ima nadmorsku visinu manju od 200 m – manje nego na bilo kojem drugom kontinentu
- Planinska područja iznad 2000 m nadmorske visine obuhvaćaju tek 2,3 % kontinenta
- 82,7 % kontinenta između 200 i 2000 m nad morem
- **Niska Afrika** obuhvaća najveći dio sjevernog i zapadnog dijela afričkog prostora; prevladavaju visine <500 m iako nema velikih nizina; mjestimice i krajevi znatno >500 m (uglavnom osamljene planine)

- Atlasko gorje – najkompaktniji planinski prostor niske Afrike; geološkom građom srodno je mladom nabranom gorju u Europi
- Sahara – obuhvaća najveći dio niske Afrike (oko 9 mil. km²)
- Građena je od kristalastih stijena koje su prekrivene starijim sedimentima i koje na površinu izbijaju samo u osamljenim planinama Afrike (1500 do 3000 m) od kojih se pružaju suhi *vadiji*
- Niska Sahara uglavnom je prava pustinja heterogene građe

Satelitska snimka
Atlaskog gorja

Izvor:
Google Earth

0 1000 km

- *Hamada* (*tassili* na berberskom)
– kamena pustinja

Izvor: http://www.zoonar.com/photo/unfruchtbare-hammada-steinwste-in-der-sahara_2782435.html

- *Serir* – pješčana pustinja,
valovitog izgleda prekrivena
krupnim pijeskom

Izvor: <http://wuestenschiff.de/phpbb/viewtopic.php?f=23&t=36392&start=30>

- *Reg* – nizina u naplavnom materijalu iz vadija

Izvor: <https://tripwow.tripadvisor.com/slideshow-photo/the-reg-rocky-desert-by-travelpod-member-sianeth-matmata-tunisia.html?sid=12296102&fid=tp-14>

- *Erg* – prava pješčana pustinja

Izvor: <http://www.gettyimages.com/detail/video/grand-erg-oriental-in-the-sahara-desert-of-tunisia-stock-footage/508013502>

- Južno od Sahare prostrano i izduženo područje Sudan – uglavnom polupustinje, stepe i savane; (Čadska zavala, Darfur, Nubija, Jos)
- Južno od Sudana nalazi se najveća zavala Afrike – zavala Konga. Omeđena je istočnoafričkim ravnjakom, Katangom i južnogvinejskim visočjem koje prema sjeveru prelazi u vulkansko gorje Kamerun
- Zavala je slivno područje rijeke Kongo

Izvor: <http://www.whycos.org/whycos/projects/proposals-in-preparatory-stage/congo-hycos>

- **Visoka Afrika** – obuhvaća najveći dio istočnog i južnog dijela kontinenta. Sastoji se od tri dijela: etiopsko-somalijsko područje, istočnoafrički jezerski ravnjak i južnoafričko visočje
- Etiopsko-somalijsko područje – izdvojeno je istočnoafričkim tektonskim jarkom
- Etiopski ravnjak visok 2000 do 3000 m (pojedine planine do 4600 m); ravnjak odvojen od susjednog područja strmim odsjecima. Vulkanski pokrov s vrlo plodnim tlom
- Somalijsko visočje izduženo u pravcu NE-SW; od viših dijelova (3000 – 3600 m) strmo se spušta prema NW, a blago prema SE. Tlo je manje plodno nego u Etiopiji

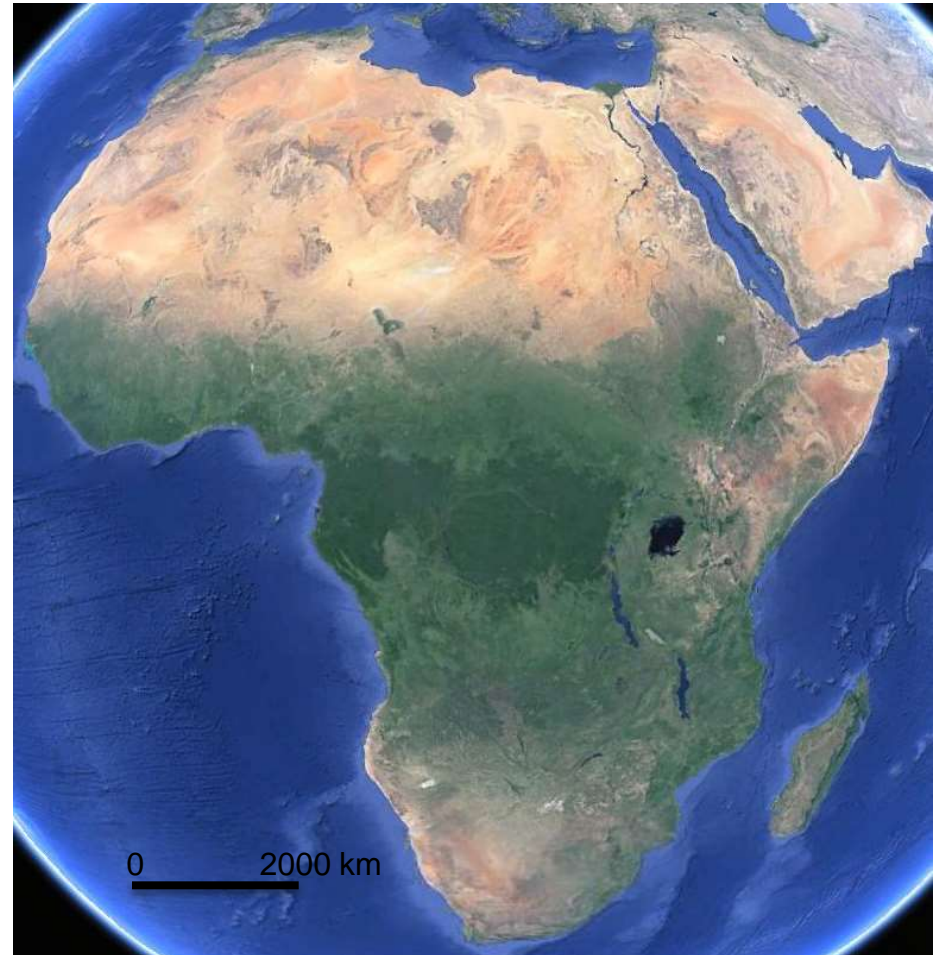
Izvor:
Google Earth

- Istočnoafrički jezerski ravnjak – između zavale Konga i Indijskog oceana. Građen od kristalastih stijena prekrivenih debelim vulkanskim pokrovom.
- Zavalu visoka 1000 – 1500 m, a zatvaraju je dva niza rubnih planina smještenih uz srednjoafrički i istočnoafrički tektonski jarak
- Uz srednjoafrički jarak pružaju se planine visoke i više od 5000 m (Ruvenzori 5116 m)
- Niže dijelove jarka ispunjavaju jezera tektonskog porijekla (Albertovo, Edvardovo, Kivu i Tanganjika)

Izvor:
Google Earth

- Uz istočnoafrički tektonski jarak pružaju se planine Kenija, Elgon i Kilimandžaro (5891 m)
- U sjevernom dijelu zavale nalazi se Viktorijino jezero, najveće u Africi
- Na jugu se dva tektonska jarka spajaju u jedan (Njaško visočje) u kojem se nalazi jezero Malavi (Nyasa).

Izvor:
Google Earth

- Južnoafričko visočje – prostire se južno od donjeg toka Zambezija; prosječne visine od 900 do 1000 m
- Središnji dio visočja ima oblik blage zavale u kojoj se nalazi polupustinja Kalahari
- Viši rubni dijelovi visočja strmo prelaze u obalne nizine koje su na istoku šire nego na zapadu
- Najlakši pristup unutrašnjosti je na krajnjem jugu preko Kapskih planina na kojima se nalaze dvije stepenice, Veliki i Mali Karoo

Table Mountain nedaleko od Cape Towna

Izvor: <http://www.borongaja.com/658997-harbor-with-table-mountain.html>